

ชุมชนพร้อมให้การเรียนรู้แก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือนเสมอ จะนัดหรือไม่นัด...ไม่เป็นไร

วันศุกร์ที่ 2 ตุลาคม 2558 คณะวิจัยโครงการ **"การจัดการความหลากหลายทาง วัฒนธรรมของแรงงานพม่า : กรณีศึกษาวัฒนธรรมการทำงานของแรงงานพม่าในบริษัทไทยในประเทศไทยและในประเทศเมียนมาร์"** ตั้งใจจะไปนมัสการหลวงพ่ोज้าอวาสวัดศิริมงคล ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อขอเรียนรู้เรื่องราวบทบาทของวัดกับการช่วยเหลือสงเคราะห์แรงงานพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครด้วยทราบข่าวว่า วัดนี้คือที่พึ่งสำคัญของแรงงานกลุ่มมอญพม่ามานานแล้ว แต่เมื่อไปถึงวัด งามได้เด็ก ๆ ที่อยู่ในวัดได้ความว่า..หลวงพ่อมีกิจนิมนต์ที่จังหวัดราชบุรีและจะกลับตอนบ่าย ขณะนั้นในใจของพวกเราเริ่มคิด "คงรอไม่ไหวแน่ จะทำอย่างไรกันดี" แต่ช่วงที่กำลังสับสนอยู่นั้น นักวิจัยท่านหนึ่งได้เรียกให้ไปนั่งคุยกับผู้อาวุโสสองท่าน ท่านแรกชื่อสมคิด ปานลิม อายุ 72 ปี และท่านที่สองชื่อมะฮีม เป็นชาวมอญประเทศพม่า มาอาศัยอยู่วัดนี้ประมาณ 20 ปีแล้ว เดิมเคยเป็นหัวหน้างานบริษัทในพื้นที่นี้ ตอนนี่เกษียณ ส่งลูกและภรรยากลับบ้านประเทศพม่าแล้ว ส่วนตนเองยังอยู่รับใช้หลวงพ่ที่วัดนี้ต่อ

นักวิจัยสนทนากับลุงสมคิด : มัคทายกของวัดศิริมงคล

ผู้อาวุโสทั้งสองท่าน ได้วางงานที่กำลังทำอยู่ (ซ่อมโต๊ะ เก้าอี้ของวัด) ลุกขึ้นมาหนึ่งสนทนา ต้อนรับพวกเรา หลังจากที่ได้รายงานให้ทราบว่าเป็นใคร มาจากไหน มาทำไม พวกเราเริ่มเรียนรู้

จากเรื่องราวของลุงทั้งสองท่าน จนประเมินได้ว่า ถึงไม่ได้สนิทกับหลวงพ่ แต่สองท่านนี้ก็เป็หนังสือเล่มใหญ่ของวัด และชุมชนแห่งนี้ทีเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวของชาวมอญ ทั้งส่วนที่เป็นแรงงานที่เพิ่งเข้ามาเมื่อยี่สิบปีที่ผ่านมา และชาวมอญที่เป็นเจ้าของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งเข้ามาอยู่อาศัยมานานกว่า 200 ปี พวกเราเริ่มเห็นหนทางสว่างว่าวัตถุประสงค์การมาเรียนรู้ประสบการณ์ชุมชนและวัดที่เกี่ยวข้องกับแรงงานพม่าครั้งนี้...ไม่ผิดหวัง

โบสถ์วัดศิริมงคล

ลุงทั้งสองท่านเริ่มเล่าเรื่องราววัดและชุมชน สลับกับเรื่องราวชาวมอญเจ้าของชุมชนและชาวมอญพม่าผู้เป็นแรงงานอพยพ รวมทั้งบทบาทของวัดและหลวงพ่ोज้าอวาสวัดศิริมงคลรูปเดิม และรูปปัจจุบันด้านการสงเคราะห์พัฒนาชุมชนและแรงงานมอญพม่าที่เข้ามาอาศัยวัด ครอบคลุมรายละเอียดรอบด้าน จนทำให้เริ่มเห็นภาพกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางศาสนา ประเพณี พิธีกรรม การตาย การรักษาพยาบาล การตรวจชะตาโรคี การศึกษาของเด็กและเยาวชน การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ที่เกิดขึ้น ทั้งในวัด ลานวัด ภูมิจี วิหาร ศาลาการเปรียญ โรงเรียนวัด เมรุเผาศพ ในชุมชน ฯลฯ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ที่ซึ่งหลวงพ่ोज้าอวาส ผู้นำชุมชน มัคทายกวัด คนชุมชนและแรงงานพม่า ได้เข้าไปเกี่ยวข้อง

Research Scoop

โรงเรียนวัดศรีมงคล: โรงเรียนนาร่องจัดการศึกษาแก่เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย

อาหารกลางวัน สหับสนุนจากงบรัฐและท้องถิ่น

บทสนทนาของลุงมัคทายกมาจบลงตรงที่เชิญชวนให้พวกเราเดินไปเยี่ยมโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัด เพื่อให้ได้สัมผัสกับรูปธรรมด้านบทบาทการจัดการศึกษาแก่เด็กคนต่างด้าวที่ได้เล่าให้ฟัง พร้อมทั้งชี้แนะทางให้เดิน หลังจากได้รำล้าผู้อาวุโสทั้งสองท่านแล้ว พวกเราได้มีโอกาสเดินศึกษาบริเวณภายในวัดจนกระทั่งถึงโรงเรียน ในขณะที่นักเรียนกำลังรับประทานอาหารเช้าพอดี ถือเป็นบทเรียนสำคัญที่ได้เห็นรูปธรรมและเรื่องเล่าต่างๆ

ความพร้อมเพรียงของเด็กนักเรียน

พวกเราเดินตรงเข้าไปแนะนำตนเองกับอาจารย์ด้วยความเคารพ แล้วอาจารย์ได้แนะนำพวกเราให้รู้จักกับอาจารย์ท่านอื่น จากนั้นเล่าเรื่องและข้อมูลนักเรียนและสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบทบาทของท้องถิ่นที่เข้ามาสนับสนุนโรงเรียน และสถิตินักเรียนลูกหลานแรงงานต่างชาติ ซึ่งมีอยู่มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนทั้งหมด ได้ฟังพรูออกมาจนเพียงพอจะรู้จักภาพที่เห็นได้บางส่วนแล้ว อาจารย์จึงได้เชิญชวนให้ทานอาหารด้วยกัน แต่พวกเราขอศึกษาเรียนรู้ต่อด้วยยังมีสิ่งน่าสนใจอีกมาก จึงได้พากันเดินเยี่ยมชมอาคารเรียนหลังใหม่ (ซึ่งก่อสร้างยังไม่เสร็จ) รวมถึงอาคารเรียนเด็กอนุบาล และกล่าวคำอำลาอาจารย์เป็นลำดับสุดท้าย

นักเรียนมีวินัย กินข้าวแล้วต้องเก็บถาดอาหารล้างทำความสะอาด

เมื่อออกจากโรงเรียน พวกเราตัดสินใจเดินสังเกตบริเวณลานวัดซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ทางวัดได้สร้างเขื่อนดินกั้นริมแม่น้ำและปรับแต่งเขื่อนเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับผู้มาเยือน โดยมีการจัดวางเก้าอี้ ที่นั่งและศาลาโล่งที่สามารถชมทัศนียภาพอีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำได้ รวมทั้งสร้างรูปปั้นและอาคารที่สร้างเจดีย์ทาสีสวยงามไว้บนหลังคา ถัดออกไปเป็นอาคาร เมรุเผาศพ ที่ลุงมัคทายกเล่าเรื่องการจัดการศพของคนมอญแรงงานพม่าที่เสียชีวิตให้ฟังว่า คนมอญทำศพแบบเรียบง่าย เมื่อนำศพมาถึงเมรุ นิมนต์ภิกษุสองสามรูปมาประกอบพิธี แล้วจุดไฟเผา เสร็จแล้วเอาเถาถ่านและกระดูกลอยน้ำในวันนั้น ไม่ต้องจัดงานแบบที่คนไทยพุทธทำ ถ้าจะสวดศพหรือเก็บศพประกอบกระดูกหลายวัน ต้องเป็นศพระดับผู้นำสังคม ไม่งั้นนั้นจะเผาอย่างนี้ทั้งหมด

Research Scoop

พื้นที่ระหว่างเมรุ ศาลาการเปรียญ กุฏิพระ และทำน้ำ เป็นพื้นที่ลานวัด เมื่อเดินผ่าน ทำให้ย้อนนึกถึงเรื่องเล่าของลุงมัททายกที่ว่า "เมื่อถึงวันชาติมอญ ลานแห่งนี้ และอาคารทุกหลัง รวมทั้งพื้นที่อื่นในวัดจะมีผู้คนเนืองแน่น ล้นหลาม เต็มทุกพื้นที่ทุกตารางนิ้ว"

พระพุทธรูปกับชนชาวมอญริมแม่น้ำท่าจีน

คนมอญสร้างอาคารเจดีย์สามองค์ขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมริมน้ำท่าจีน

ชาวมอญแรงงานพม่าในจังหวัดสมุทรสาครและใกล้เคียงจะมาร่วมกันรำลึกถึงวันชาติ ที่กาลครั้งหนึ่งเคยยิ่งใหญ่ในสุวรรณภูมิเป็นประจำทุกปี จัดมากกว่าสิบปีแล้ว" และยังมีอีกคำบอกเล่าของลุงมัททายกอีกจากหนึ่งที่ว่า "คนมอญที่เข้าวัด จะแต่งกายด้วยชุดประจำชาติ ทั้งคนหนุ่มสาวเฒ่าแก่ พวกเขารักชาติ รักวัฒนธรรม และให้ความสำคัญกับสิ่งนี้อย่างจริงจัง" ลุงบอกว่า "ควรที่เราจะถือเป็นแบบอย่างที่ดี"

เมื่อเดินต่อมาจนถึงหน้ากุฏิ (กุฏิวัดแบบภาคกลาง สร้างอาคารวนรายรอบเป็นวง ตรงกลางมีศาลาหอนั้น มีชานต่อระหว่างกุฏิกับศาลา ศาลาใช้เป็นที่นั่งข้าวและประกอบพิธีกรรมบางประการ) พบคณะศรัทธาจากมหาชนะชัย กำลังหามหม้อข้าวหม้อแกงลงมาจากกุฏิ มาใส่ในรถ จะเดินกลับเมื่อเข้าไปสนทนาทราบว่า เป็นคนมอญจากมหาชัย เข้ารถตุ๊กตุ๊ก นำอาหารมาถวายเพลพระภิกษุสามเณร มาประจำทุกเดือนๆ ละสองหรือสามครั้ง ดูท่าทางมีความสุข หลังจากักทายพอหอมปากหอมคอแล้วพวกเขาจึงจากไป ทั้งพวกเราให้มองตาม เพราะใบหน้าที่ประแป้ง และหม้อข้าวขนาดใหญ่บนรถ ทำให้พวกเราทั้งในศรัทธาของคนมอญ ตามที่ลุงมัททายกเล่าให้ฟังว่า "คนมอญจริงจัง จริงใจ และทุ่มเทกับพระศาสนาเป็นอย่างมาก คนไทยและมอญไทยเราสู้เขาไม่ได้หรอก"

ตะวันเลยเที่ยงนิดหน่อยแล้วขณะที่เราพนมมือไหว้เวลาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายวัดแห่งนี้ พอเสียงประตูดึงเปิดปึง เสียงใครคนหนึ่งเอ่ยขึ้นว่า "นึกว่าไม่ได้เรียนรู้อะไรเสียแล้ววันนี้ หนักก็หนักไม่ได้ ไรค้อยยๆ เคลื่อนผ่านประตูวัดไป พร้อมกับเสียงท้อกร้องของใครคนหนึ่ง"

Research Scoop

ผู้เขียน :
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรณู เหมือนจันทร์เขย
 อาจารย์ประจำหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา
 สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
 E-Mail: renuar2517@gmail.com

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ
 "การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแรงงานพม่า :
 กรณีศึกษาวัฒนธรรมการทำงานของแรงงานพม่าในประเทศไทยใน
 ประเทศไทยและในประเทศเสียมาร์"
 เรียบเรียงและจัดวางรูปแบบการนำเสนอโดย
 ภัทธภรณ์ ภูบาล